

Nyet sonder Godt

Zondagmorgen 21 juni 2026, Sint-Catharijnekerk, ds. Eibert Kok
Lezingen: Jeremia 20: 7-9 en Matteüs 10: 16-33



'Niet zonder God.' Die woorden staan bijna letterlijk in het Bijbelgedeelte van vanmorgen. Bijna letterlijk. Letterlijk staat er: Niet zonder jullie Vader. En met jullie Vader wordt dan jullie hemelse Vader bedoeld, God dus.

Daarbij wordt het beeld gebruikt van musjes die toen voor bijna niets op de markt verkocht werden.

Ik citeer nog een keertje: "Wat kosten twee musjes? Zo goed als niets. Maar er valt er niet één dood neer zonder jullie Vader. Bij jullie zijn zelfs alle haren op je hoofd geteld. Wees dus niet bang, jullie zijn meer waard dan een hele zwerm musjes."

Dit is een interessante passage. Wat betekenen deze woorden?

Het was in de tijd dat ik op de middelbare school zat, dat ik het boek las van Maarten 't Hart, Een vlucht regenwulpen.

Hij is iemand die in zijn jeugd streng gereformeerd is opgevoed. In verschillende van zijn boeken schrijft hij over zijn streng christelijke verleden. Zo ook in dit boek.

In dat boek schrijft hij onder andere over een moeder die ernstig ziek is, ongeneeslijk ziek. Ze heeft heftige pijnen. Soms is de pijn voor haar ondraaglijk. Maarten 't Hart stuit dan op de vraag: Is dit de wil van God? Want zo heeft hij het geleerd in zijn christelijke opvoeding.

Hij citeert voorin zijn boek nadrukkelijk de Heidelbergse Catechismus, een van de belijdenisgeschriften van onze kerk: 'Wat verstaat gij onder de voorzienigheid Gods?'

De catechismus geeft als antwoord: 'dat loof en gras, regen en droogte, vruchtbare en onvruchtbare jaren, spijs en drank, gezondheid en ziekte, rijkdom en armoede, en alle dingen, niet bij geval, maar van zijn vaderlijke hand ons toekomen.'

Alles komt uit Gods vaderlijke hand, het goede en het kwade. De conclusie is duidelijk. Als er een God bestaat, wat is dat dan voor een kwaadaardige God dat hij mensen dit aandoet, dat hij mensen zo laat lijden, wat is dat voor een God die uit zijn vaderlijke hand mijn moeder die vreselijke ziekte heeft laten krijgen? Een van de Bijbelteksten waarop de Heidelbergse Catechismus zich baseert is de tekst van vandaag.

Is alles de wil van God?

Dat het goede ons toekomt uit de vaderlijke hand van God, daar hebben we misschien minder moeite mee om dat te geloven. Maar dat ook het kwade ons toekomt uit de vaderlijke hand van God? Moet ik dat ook geloven?

Dat ik mijn man, mijn vrouw, mijn kind ben kwijtgeraakt, door ziekte of een ongeluk, dat ik zelf ziek ben, ernstig ziek, ongeneeslijk ziek, moet ik geloven dat dat Gods wil is?

Mensen gaan daar heel verschillende mee om.

Ik kom mensen tegen die de overtuiging hebben dat alles wat er gebeurt in hun leven, het goede en het kwade, hun gegeven wordt door God - op de manier van de catechismus dus - en die daar troost en kracht uit putten, die zich daaraan overgeven, zoals mensen de eeuwen door uit die gedachte troost en kracht geput hebben.

En ik kom mensen tegen die daar grote moeite mee hebben. Nee, ik geloof er niets van dat het Gods wil zou zijn dat mijn kind dat is overkomen. Mensen hebben afscheid genomen van de overtuiging van de catechismus.

Wat we in ieder geval niet moeten doen is elkaar een overtuiging aanpraten. Want daar is niemand mee geholpen. Dat gebeurt nog wel eens, merk ik.

Je moet maar denken (meestal komt er dan een nietszeggende gemeenplaats): het is Gods wil. Of andersom: dat kun je echt niet meer geloven, dat dat Gods wil is, onzin.

Waarom zou je in dit geval een ander z'n overtuiging willen ontnemen, of die van jou willen aanpraten?

Als iemand mij de vraag zou stellen: 'Wil God dat mensen lijden, dat mensen ziek worden en sterven, dat een jong iemand met een heel leven voor zich sterft?' dan zeg ik: "Nee, ik kan dat niet geloven."

Laten we eens kijken naar het Bijbelgedeelte van vanmorgen.

Jezus spreekt zijn leerlingen toe. Hij stuurt ze eropuit om overal in het land het koninkrijk van God te verkondigen.

Jezus geeft allerlei instructies en Hij waarschuwt hen ook dat ze op tegenstand kunnen stuiten, zo erg zelfs dat ze opgepakt of gemarteld worden.

Zoals de meester, Jezus zelf, op tegenstand gestuit is, tegengewerkt is, uiteindelijk opgepakt, gemarteld en gedood is, zo moeten ook de volgelingen van Jezus daar terdege rekening mee houden.

En ze hebben het aan den lijve ondervonden, niet zozeer vóór het lijden en sterven van Jezus, als wel daarna, toen ze het evangelie van Jezus gingen verkondigen. Sommigen zijn opgepakt, gemarteld, gestraft, gedood.

En het gebeurt nog steeds: Mensen die vanwege hun geloof in Jezus of vanwege hun manier van leven in het spoor van Jezus te lijden hebben onder discriminatie en intimidatie, die soms huis en haard moeten ontvluchten omdat ze thuis niet meer veilig zijn.

Gisteren was het wereldvluchtelingendag. Dan is het goed als we ons realiseren dat een heel groot deel van de vluchtelingen in de wereld christenen zijn.

Jezus zegt dan: wees niet bang. Dan volgen de woorden die we gelezen hebben, over die mussen.

Musjes worden gebruikt als beeld, die kleine, onooglijke vogeltjes, die je overal ziet, en die je in Israël vroeger op de markt kon kopen voor bijna niks. Het goedkoopste vlees dat je op de markt kon kopen. En toch, die kleine vogeltjes ontsnappen niet aan Gods aandacht.

Zou God dan zijn mensen vergeten? Nee, nooit! Hij zal bij je zijn. Zo lees ik deze woorden. Als een bemoediging.

Tegelijk weet ik dat er ook de uitleg is die deze woorden 'zonder jullie vader' leest als: zonder de *wil* van jullie vader. De catechismus bijvoorbeeld. Het woordje wil wordt dan toegevoegd. Maar dat staat er niet ...

Toen in 2004 de Nieuwe Bijbelvertaling uitkwam, zag ik tot mijn verbazing dat ook daar het woordje 'wil' toegevoegd was.

Daar kwam protest tegen. Maar, zo werd toen van de kant van de Bijbelvertalers volgehouden: er zijn wetenschappelijke studies die laten zien dat je het inderdaad zo moet vertalen: zonder de wil van jullie hemelse vader.

Heeft de catechismus dan toch gelijk? Ik wil daar eigenlijk niet aan.

Gelukkig hebben we niet één evangelieverhaal, maar hebben we vier evangelieverhalen in de Bijbel, vier keer het levensverhaal van Jezus. Met variaties.

Jezus' optreden was zo rond het jaar 30 van onze jaartelling. De verhalen over Hem zijn doorverteld, en later opgeschreven, waarschijnlijk zo ergens tussen 60 en 100 na Christus. Jezus sprak Aramees, en het werd uiteindelijk opgeschreven in het Grieks.

Het levensverhaal van Jezus volgens Matteüs (waaruit we vanmorgen gelezen hebben) is waarschijnlijk ergens rond het jaar 80 opgeschreven.

Het levensverhaal van Jezus volgens Lucas is waarschijnlijk later opgeschreven, en het is heel goed mogelijk dat Lucas het verhaal van Matteüs kende.

Heel interessant, Lucas geeft ook deze woorden van Jezus weer, maar hij verandert die woorden van Jezus die we vanmorgen gelezen hebben, misschien wel om te verduidelijken wat volgens hem Jezus bedoelde te zeggen.

Over die mussen zegt Jezus volgens Lucas: er wordt er niet één door God vergeten.

Prachtig vind ik dat: er wordt er niet een door God vergeten.

Het gaat niet over wat God wel of niet *wil*, maar het gaat erover dat God altijd bij je is.

Zo legt Lucas de woorden van Jezus in Matteüs uit.

Bij de herziening van de Nieuwe Bijbelvertaling in 2021 hebben ze ook dat woordje *wil* er weer uitgehaald. Terecht, denk ik. Maar ik ben er iets minder stellig in geworden dat je Matteüs ook zo móet uitleggen. Misschien hoorde de een de woorden van Jezus wel net iets anders dan de ander. Beide geven ze dezelfde woorden van Jezus door. Ieder met een eigen kleur.

Wat zou Jezus nu echt gezegd hebben? We weten het niet.

Zelf voel ik me het meest thuis bij Lucas: er wordt er niet één door God vergeten.

Met die woorden daar in de bestrating op de Markt: 'Nyet sonder Godt.'

Maar, hoe zit het nu met de wil van God? Is dan ziekte en dood níet de wil van God? Moet je dat dan zeggen?

Ja, wat wil God? Allereerst zou ik dan zeggen dat God een wereld wil zonder lijden en dood, zo heeft God deze wereld bedoeld, als zijn goede schepping, en de Bijbel zegt ons dat die wereld komen zal, die nieuwe wereld. Daar bidden we om in het Onze Vader: Laat uw koninkrijk komen.

En als we in het Onze vader bidden: uw wil geschiede, dan bidden we daarom, dat Gods wil gebeuren zal – want veel van wat er gebeurt is niet Gods wil –, dat het goede geschieden zal, juist omdat er zoveel dingen gebeuren die tegen Gods wil ingaan.

Maar als je dat zegt, dan blijft de vraag wáárom er lijden is, waarom mensen moeten lijden?

God is toch bij machte om er iets tegen te doen, om het te voorkomen? Waarom doet Hij dat dan niet? Waarom laat Hij die nieuwe hemel en aarde nog wachten?

Vragen zijn er, vragen te over. We leven in een gebroken wereld, waar mensen lijden en doodgaan. Waarom gaan dingen in deze wereld, in mijn leven zoals ze gaan?

Een eenvoudig antwoord is er niet, elk antwoord schiet tekort.

En ik denk dat we voorzichtig moeten zijn om iets wel of niet als Gods wil te bestempelen.

Wie zijn wij om dat te bepalen, wij beperkte mensen, met ons beperkte inzicht, om God te kunnen narekenen?

Bezig zijn met die vragen is voor ons als een puzzel, met verschillende puzzelstukjes die maar niet in elkaar passen. Een pasklaar antwoord is er niet.

Maar we blijven geloven dat, wat er ook gebeurt, we niet zonder God zijn. Hij gaat met ons mee, zal zijn naam waarmaken: Ik ben bij je.

Of met de woorden van het lied dat we gaan zingen, dat eigenlijk geschreven is als avondlied.

Die ons schiep
en ook nu nog
- als hier de nacht ons
overmant -
houdt in de holte
van uw hand.